

УДК 331.45:69(075.8)

канд. техн. наук, професор Вільсон О.Г.,

Оніщенко О.П., Петченко І.В.,

Київський національний університет будівництва і архітектури

ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ПРАЦІ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Розглядаються основні проблеми в галузі охорони праці та пов'язані з ними втрати на даному етапі розвитку економіки України.

Згідно Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми „збереження і розвиток трудового потенціалу є необхідною передумовою інноваційного розвитку та стратегічним завданням сталого розвитку країни” [1]. Але за інформацією Європейського агентства безпеки та гігієни праці, у 27 європейських країнах кожні три з половиною хвилини в результаті виробничої травми чи професійного захворювання гине один працівник.

В Україні проблеми збереження життя та здоров'я працюючих набули особливої гостроти. За даними Держгірпромнагляду щорічно травмується близько 120 тис. людей, з яких: приблизно 1,2 тис. – гине; 7 тис. – стають інвалідами; більше 4 тис. – одержують профзахворювання. Україна за показниками травматизму Фонду соціального страхування від нещасних випадків та професійних захворювань перевищує показники економічно розвинених країн світу (Велика Британія, Швеція, Японія, Німеччина) стосовно смертельного травматизму у 5-10 разів.

Виробничий травматизм визначає серйозні економічні наслідки. Щорічні витрати складають для:

- роботодавців – на компенсації за роботу в шкідливих або небезпечних умовах і на засоби індивідуального захисту складає майже 60 млрд.грн.;
- для Фонду соціального страхування – оплата тимчасової непрацездатності, профілактика і профзахворювань - майже 30 млрд.грн.;
- для Пенсійного фонду – достроковий вихід на пенсію на пільгових умовах майже 10,4 млрд.грн., пенсії по інвалідності - 6,6 млрд.грн. [2].

Основними причинами смертельного травматизму в будівництві є:

- виконання будівельно-монтажних робіт без проекту виконання робіт або його низька якість;
- відсутність виробничої бази на підприємстві, яка б могла забезпечити працюючих засобами колективного й індивідуального захисту, відповідними санітарно-гігієнічними умовами;
- відсутність системи управління охорони праці на підприємствах;

- масове залучення до виконання робіт некваліфікованих працівників;
- оформлення трудових відносин певної частини працівників з порушенням вимог чинного законодавства, а у окремих випадках ці відносини зовсім не оформлюються (значна частина працівників таких підприємств не проходили необхідних інструктажів, навчання та перевірки знань з охорони праці, стажування на робочих місцях і попереднього медичного огляду).

Аналіз втрат підприємства внаслідок нещасних випадків має ключове значення, оскільки, з однієї сторони, підвищує накладні витрати підприємства, з іншої сторони – зменшує його прибуток за рахунок збільшення відповідних збитків.

Як свідчать дослідження, проведені підрозділами Держгірпромнагляду України та науково-дослідними організаціями КНУБА *п р я м і* втрати підприємств внаслідок нещасних випадків та профзахворювань включають:

- порушення роботи підприємства та постійні виробничі втрати внаслідок відсутності працівника;
- втрати з/плати працівниками та можливі витрати на їх перепідготовку для інших видів робіт;
- підвищення страхових тарифів в майбутньому;
- витрати на виплату компенсацій;
- витрати на сплату штрафів у зв'язку з нещасними випадками та профзахворюваннями;
- витрати на ремонт або заміну пошкодженого обладнання.

Н е п р я м і втрати підприємства внаслідок нещасних випадків та профзахворювань включають:

- втрата часу на розслідування НВ та профзахворювань;
- витрати на перепідготовку працівників або найму нових;
- тривале погіршення можливостей працевлаштування працівника після травми;
- послаблення трудової дисципліни, зниження мотивації до праці;
- погіршення репутації підприємства;
- забруднення навколишнього природного середовища [3,4].

Згідно з наведеними даними значно легше й дешевше запобігти нещасним випадкам на виробництві, ніж ліквідувати їх наслідки.

Отже, у країнах з перехідною економікою, до яких належить і Україна, основними проблемними питаннями з охорони праці залишаються:

- невизначеність на законодавчому рівні відповідальності замовника або інвестора за загальний стан охорони праці на об'єктах будівництва;
- виконання будівельно-монтажних робіт без проекту виконання робіт або його низька якість;

- неналежне функціонування на підприємстві системи управління охороною праці;
- низький організаційний рівень підприємств, особливо з малою чисельністю працюючих, за відсутністю виробничої бази, відсутності засобів індивідуального та колективного захисту, низький рівень санітарно-гігієнічних умов;
- залучення до виконання обов'язків фахівців, які не мають кваліфікації відповідного рівня;
- низький рівень відповідальності за скоєні порушення з охорони праці орендаторів, а також керівників підприємств, організацій.

В сучасних економічних умовах боротьба з травматизмом, крім гуманістичного спрямування, набула чітко виражений економічний аспект, тому що травматизм визначає істотну частину непродуктивних втрат робочого часу.

Міжнародний досвід засвідчує, що організація праці, яка ігнорує вимоги охорони праці не може бути ефективною, тому що підриває в цілому економічну ефективність підприємства і не може бути основою для сталої стратегії її розвитку [5].

Література

1. Розпорядження КМУ від 22.07.2009 №851-р „Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми збереження і розвитку трудового потенціалу України на період до 2017 року”.
2. Про стан промислової безпеки в Україні у 2009 році: Звіт колегії Держгірпромнагляду //Безпека життєдіяльності. – 2010. - №2. – С.10-11.
3. Методика определения затрат, которые вызываются производственным травматизмом в системе корпорации „Укрмонтажспецстрой”/ В.К. Черненко, А.Г. Вильсон. – К.: "Будівельник", 1995. – 26 с.
4. Оніщенко О.П. Соціальні та економічні аспекти управління охороною праці// Містобудування та територіальне планування: Наук.-техн. Збірник. – К., КНУБА, 2006. – Вип.25. – 417 с.
5. Професійне здоров'я в Україні//Охорона праці. – 2010. - №1-2. – С.2-24.

Аннотация

В статье рассматриваются основные проблемы в отрасли охраны труда и связанные с ними потери на современном этапе развития экономики Украины.

Abstract

This article discusses the main problems in the sector of occupational safety and related losses at the present stage of development of economy of Ukraine.